

ІННОВАЦІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕМАТИЧНИХ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЛЕКСИЧНИХ ПАР: ІНТЕГРАЦІЯ ВПРАВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ

Світлана Кравець

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Вступ. Сучасна методика викладання усного перекладу передбачає не лише формування навичок двомовної комунікації, але й розвиток когнітивної гнучкості, асоціативного мислення та миттєвої реакції на мовні сигнали. В умовах інтенсифікації міжкультурного спілкування, зростає попит на перекладачів, здатних до високошвидкісного мовленнєвого реагування у несподіваних тематичних умовах [3;6].

У тезах висвітлюються інноваційні методи підготовки студентів до усного перекладу на основі практичних вправ з тематичними парами, концептуальними зв'язками та латинізмами. Запропоновані вправи інтегруються в навчальні заняття курсу «Практика усного та писемного перекладу» й адаптовані для української аудиторії на основі перекладознавчої та психолінгвістичної теорії [2].

1. Вправа «Тематичні пари». Мета: уникнення стереотипного тематичного мислення та тренування асоціативної пам'яті. Приклад: при сприйнятті словосполучення *ripe banana* студент має перекласти його як *стиглий банан*, не переходячи подумки до теми *фрукти*. На практичному занятті викладач зачитує англійські словосполучення без тематичної послідовності: *glossy paper* – *глянцевий папір*, *dirt road* – *грунтова дорога*, *vegetable oil* – *рослинна олія*, і т.д. Завдання – перекладати без паузи та асоціативних переходів.

2. Вправа «Зворотна конструкція». Мета: формування навичок зворотного аналізу словосполучень (переклад із кінця). Приклади: *truck driver* – *водій вантажівки*, *Treasure Island* – *Острів скарбів*, *paint coat* – *шар фарби*, *police officer* – *співробітник поліції*, *call button* – *кнопка виклику*, *income level* – *рівень доходів*, *snow melting* – *танення снігу*. Студенти спочатку усно перекладають словосполучення, потім

письмово групуються у пари й аналізують частини структури словосполучення, відшукуючи лексичні фальшиві друзі.

3. Вправа «Пояснення смислу». Мета: переклад змісту замість буквального словесного еквіваленту. Приклади: *Easter Island* – *Острів Пасхи*, *Marshall Plan* – *план Маршалла*, *Ivy League* – *Ліга плюща*. Цю вправу поєднуємо з міні-дискусією – кожен студент обирає одне словосполучення і протягом 1–2 хвилин пояснює його значення англійською. Це сприяє зростанню інформаційної насиченості пам'яті [4].

4. Вправа «Виявлення прогалин». Мета: усвідомлення лексичних лакун у тематичних мікрополях. Приклади: *mushroom cap* – *шляпка гриба, а як буде ніжка гриба?*; *sea bottom* – *морське дно, а чи буде дно океану так само? тощо*. Студенти об'єднуються в мікрогрупи та отримують завдання: скласти тематичну карту «гриби», «природні явища», «технології» із можливими словосполученнями. Далі кожен має відреагувати на нове слово перекладом у режимі реального часу.

5. Вправа «Поняттєві пари з союзом». Мета: виявлення стійких семантичних пар і доповнення тематичних блоків. Приклади: *tea and coffee* – *чай і кава*, *crime and punishment* – *злочин і кара*, *good and evil* – *добро і зло*, *needle and thread* – *голка й нитка*. Викладач зачитує англійські пари, а студенти миттєво називають український відповідник і пропонують ще 1–2 приклади пар з тієї ж теми. Додатково студенти створюють діалог з вживанням хоча б 3 таких пар.

6. Вправа «Трислівні конструкції». Мета: опанування точних структур термінологічних словосполучень. Приклади: *strategic missile forces* – *стратегічні ракетні сили*, *cold air mass* – *холодна повітряна маса*, *ballistic cruise missile* – *балістична крилата ракета*. Викладач демонструє слайди з термінами, пояснює розмежування понять (*tactical* vs. *strategic*, *missile* vs. *rocket*), а студенти мають надати точні переклади. Наприкінці студенти пишуть міні-твір з 10 трислівними одиницями, який інший студент перекладає синхронно.

7. Вправа «Смислова інтерпретація». Мета: навчити перекладати не слова, а ситуацію (*situational interpreting*). Приклади: *Please keep your shoes on* – *Прохання взуття не знімати*, *This knife will stay sharp for life* – *Цей ніж ніколи не затупиться*, *There were no survivors* – *Всі загинули*, *Exit only* – *Входу немає*. Викладач зачитує

фрази англійською, студенти перекладають їх на українську в контексті конкретної ситуації (аеропорт, магазин, виступ, конференція). Ця вправа тренує логічне моделювання змісту, необхідне при синхронному перекладі [5].

Застосування в аудиторії. На практичних заняттях із курсу «Практика усного та писемного перекладу» студенти поступово переходять від перекладу лексичних одиниць до фраз, контекстів і виступів. Навчання відбувається поетапно:

1. **Фаза реактивного перекладу** — студенти перекладають словосполучення в режимі темпового диктанту.

2. **Фаза інтегрованого перекладу** — студенти працюють у парах: один зачитує, інший синхронно перекладає.

3. **Фаза тематичного монологу** — студент будує виступ з використанням заданих словосполучень, інший перекладає.

4. **Фаза взаємооцінювання** — рефлексивний етап, на якому студенти обговорюють складнощі

Систематичне використання вправ, спрямованих на розвиток асоціативної пам'яті, тематичної гнучкості та вміння працювати зі «слабкими зонами» перекладача, дозволяє якісно готувати студентів до реальних викликів синхронного та послідовного перекладу. Інтеграція подібних вправ до курсу «Практика усного та писемного перекладу» є ефективною, що поєднує перекладознавчі засади з психолінгвістикою [3; 6].

Список використаних джерел

1. Зорівчак Р.П. *Теорія і практика перекладу: сучасний аспект*. Львів: Львівський національний університет, 2004. 215с.
2. Черноватий Л. М. *Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”* / Л. М. Черноватий. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с. (Серія “UTTA Series”).
3. Gile D. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam: John Benjamins, 2009. 283 p.
4. Jones R. *Conference Interpreting Explained*. London: Routledge, 2002. 148 p.
5. Pöchhacker F. *Introducing Interpreting Studies*. London: Routledge, 2016. 280 p.
6. Setton R., Dawrant A. *Conference Interpreting – A Complete Course*. Amsterdam: John Benjamins, 2016. 684 p.